

NOTAT

Miljø- og
Fødevareministeriet
Miljøstyrelsen

Kemikalier
Ref. LMK
Den 21. februar 2017

Redegørelse for status på aktiviteter gennemført i 2016 under Kemikalieindsats 2014-17

Ifølge aftalen af 23. oktober 2013 om ny kemikalieindsats 2014-17 skal der årligt gøres status over aftalen.

Status for planens gennemførelse - generelt

Størstedelen af initiativerne i Kemikalieindsatsen har et flerårigt sigte, og en række af aktiviteterne kører i hele planperioden 2014-2017. De årlige redegørelser har i det lys primært fokus på væsentlige konkrete resultater og indsatser i det forløbne år.

Status for initiativerne er inddelt efter Kemikalieindsatsens tre overordnede områder: **1.**

International indflydelse, 2. Giftfri produkter og 3. Ressourcer i kredsløb. I det følgende er hovedindsatserne, som de er beskrevet i Kemikalieindsatsen, *anført i kursiv* og status er herefter beskrevet under hver hovedindsats.

Kemikalieindsats 2014-17 kan læses på www.kemikalieindsatsen.dk

1. International indflydelse

Overordnet: *Danmark arbejder målrettet for at begrænse udsættelsen af vores miljø og sundhed for skadelige kemikalier i hverdagen gennem påvirkning af EU kemikalierregulering: REACH, CLP, detergentforordning, f-gasforordning mv. samt de produktspecifikke områder som f.eks. legetøj, kosmetik og elektronik.*

Under REACH- og CLP-forordningerne har medlemslandene mulighed for at igangsætte EU-regulering af kemiske stoffer. Danmark deltager aktivt i EU's beslutningsprocesser i bl.a. REACH-komiteén om konkrete godkendelser efter REACH og anvendelsesbegrænsninger. Ligeledes deltager Danmark i det europæiske Kemikalieagenturs (ECHA) Medlemsstatskomité (MSC), hvor der tages beslutning om optag af særligt problematiske stoffer på kandidatlisten.

I REACH-komiteén er det bl.a. vedtaget at forbyde anvendelsen af det reproduktionsskadelige og hormonforstyrrende stof Bisphenol A i kassebønder og de særligt miljøskadelige stoffer decaBDE, som er en bromeret flammehæmmer, og fluorforbindelsen PFOA og relaterede stoffer, som er smuds- og vandafvisende. Ligeledes er der givet en række konkrete tilladelser til på specifikke betingelser fortsat at anvende særligt problematiske stoffer, bl.a. trichlorethylen og chromforbindelser, under godkendelsesordningen. For ca. en tredjedel af de stoffer, som er omfattet af krav om godkendelse, har der imidlertid ikke været nogen ansøgninger om godkendelse af fortsat brug.

REACH Up-samarbejdet, som blev igangsat i 2014 på dansk initiativ, og som består af ti lande, inkl. Norge, kulminerede i december 2016, da der blev vedtaget ambitiøse rådskonklusioner vedrørende Kommissionens kommende arbejde med kemikalier og herunder at udvikle en strategi for et ikke-giftigt miljø som en del af det 7. Miljøhandlingsprogram. Forud for rådskonklusionerne var Danmark vært for en EU-konference: "Towards a non-toxic future" i november 2016. Konferencen havde særligt fokus på hormonforstyrrende stoffer, kombinationseffekter, kemiske stoffer i produkter og forureninger i fødevarer og havde som noget nyt bredt fokus på kemikalieproblematikken, som går på tværs af miljø, forbrugerprodukter og fødevarer.

ECHA og Danmark har i 2016 indsendt et forslag om EU-begrænsning af de fire hormonforstyrrende ftalater DEHP, DBP, DIBP og BBP i bl.a. forbrugerprodukter til indendørs brug og produkter, der kan komme i langvarig kontakt med hud. Det forventes, at begrænsningen vil have effekt fra 2019-20, hvis den vedtages. Hvis forslaget vedtages, vil det være det første EU-begrænsningsforslag, som bygger på kombinationseffekten af fire stoffer. Forslaget er under behandling i ECHA's videnskabelige komiteer, som ventes at afgive deres udtalelser i 2. kvartal 2017. I 2016 færdiggjorde Danmark sit forslag til EU-begrænsning af markedsføring til forbrugere af en gruppe polyfluorerede silanforbindelser i kombination med opløsningsmidler i sprayprodukter til imprægnering af overflader. Forslaget er fremsat for at forebygge, at producenterne i fremtiden bruger organiske opløsningsmidler i sprayprodukter med polyfluorerede silanforbindelser og er således udtryk for en forsigtighedstilgang. Også for dette forslag forventes det, at udtalelserne fra ECHA's videnskabelige komiteer foreligger i 2. kvartal 2017. Danmark arbejder sammen med ECHA og Tyskland, Norge og Italien på regulering af en lang række kemiske stoffer i tatoveringsfarver. Forslaget forventes at blive fremsendt i sommeren 2017, hvorefter det skal behandles i de to videnskabelige komitéer i ECHA.

Danmark har igangsat arbejdet med nye danske forslag om harmoniseret klassificering for tre parfumestoffer (Cital, Cinnamaldehyde og Geraniol) som allergifremkaldende (hudsensibiliserende i kategori 1A) og forberedt grundlaget for yderligere forslag (ftalaten DINP, metallet bly, DBMC og fluorstoffet PFBA). Miljøstyrelsen bidrager aktivt til fremme af relevante forslag fra andre lande, f.eks. klassificeringsforslag for det stærkt allergifremkaldende konserveringsmiddel og biocidet MI/MIT, som også findes i kosmetiske produkter, maling og rengøringsmidler. Danmark har endvidere intervenseret ved EU-retten til støtte for EU-Kommissionen i en principiel sag om klassificering af stenkulstjære.

Miljøstyrelsen er også aktiv i de komiteer og arbejdsgrupper i EU, som diskuterer og beslutter regulering af kemiske stoffer i forbrugerprodukter under kosmetikforordningen, legetøjsdirektivet og RoHS (elektronik). I 2016 har Danmark bl.a. medvirket til, at grænsen for afgivelsen af Bisphenol A er sat ned i legetøj, og at der er indført forbud mod det allergifremkaldende konserveringsmiddel MI i kosmetik, der bliver på kroppen samt nedsættelse af den højeste tilladte koncentration af to mistænkte hormonforstyrrende UV-filtre i kosmetik. I juni 2016 blev der, bl.a. efter dansk pres, vedtaget rådskonklusioner for handlingsplanen om cirkulær økonomi, som pålægger EU-kommissionen at udarbejde forslag til et forbud mod mikroplast i kosmetik.

Danmark intervenserede til fordel for Sverige i en sag, om hvorvidt det svenske produktregister var i strid med REACH-forordningen. I marts 2016 afgjorde EU-Domstolen, at pligten til at registrere kemiske stoffer og blandinger i det svenske produktregister ikke var i strid med REACH-forordningen, så længe registreringen tjener et andet formål end REACH-forordningen.

Hovedindsats: Danmark arbejder målrettet for optagelse af problematiske stoffer på REACH kandidatlisten med henblik på udfasning og substitution af stofferne.

Sverige og Danmark har i fællesskab fremsat et forslag om, at ftalaten DCHP skal optages på Kandidatlisten som både reproduktionsskadeligt og hormonforstyrrende i mennesker. Forslaget blev behandlet i REACH Medlemsstatskomitéen i juni 2016. Der var enstemmighed om, at stoffet er reproduktionsskadeligt og hormonforstyrrende, men et mindretal af lande mente ikke, at stoffet skulle optages på Kandidatlisten som hormonforstyrrende. Forslaget er derfor overgået til Kommissionen, som fremsatte forslag herom til afstemning i REACH-Komiteen i februar 2017, hvor forslaget blev vedtaget. Derved blev de fire stoffer de første stoffer nogensinde, som EU officielt har identificeret som hormonforstyrrende for mennesker. Endelig har en virksomhed anlagt sag ved EU-domstolen for at få omstødt ECHA's beslutning om optagelse af ftalaten DEHP på Kandidatlisten som hormonforstyrrende i miljøet (et forslag som oprindeligt blev fremsat af Danmark). Danmark har intervenseret i sagen til fordel for ECHA og har deltaget i både skriftlige og mundtlige forhandlinger. Der forventes en afgørelse primo 2017.

I en sag anlagt af Sverige mod Kommissionen om godkendelse af brugen af blykromat-forbindelser som pigment i maling og plastik har Danmark anmodet EU-domstolen om at få lov til at intervenere til fordel for Sverige med den begrundelse, at Kommissionen ikke i tilstrækkelig grad har vurderet, om der var egnede alternativer.

Miljøstyrelsen har endvidere deltaget i en række ekspertkomitéer i 2016, herunder ECHA's ekspertgrupper for henholdsvis hormonforstyrrende stoffer, for særligt miljøfarlige stoffer (PBT-stoffer) og for risikohåndtering af problematiske stoffer. En lang række stoffer er behandlet i disse ekspertgrupper i 2016, og ved aktiv deltagelse i dette arbejde påvirker Miljøstyrelsen ikke kun EU's kemikaliepolitik via de forslag, som udarbejdes af Danmark, men også ved at kommentere på forslag, som udarbejdes af andre EU-medlemslande samt ECHA og Kommissionen. Desuden udvikler disse grupper udkast til mere generelle principper for vurdering og risikohåndtering af kemiske stoffer samt vejledninger til fortolkning af elementer i REACH. Deltagelse i grupperne giver derfor en god mulighed for at påvirke disse principper på et tidligt stadie.

Hovedindsats: Danmark arbejder for, at kemikalieproducenternes registreringer under REACH forbedres og udarbejder i lighed med de fleste andre EU-lande stofvurderinger af mulige problemkemikalier.

Miljøstyrelsen fremsendte i 2016 stofvurderinger til ECHA for fire LOUS-stoffer: TBBPA, Phenol, EPDA og BADGE. For alle fire stoffer er der lavet udkast til beslutninger, som pålægger industrien at udføre testning af stofferne for at afklare, om der er behov for strengere regulering. Den endelige beslutning vedtages i Medlemsstatskomitéen, hvor beslutningerne for to af stofferne blev enstemmigt vedtaget i december 2016, mens beslutninger for de resterende to stoffer forventes at blive fremsat i komitéen i 2017. Der blev desuden igangsat stofvurderinger for tre nye stoffer (DBMC, DETDA og EPOTE), og resultaterne heraf skal fremsendes til ECHA i marts 2017. Industrien havde påklaget en tidligere dansk stofvurdering af Triclosan til ECHAs uafhængige appeludvalg. Miljøstyrelsen bistod ECHA i både det skriftlige og mundtlige forsvar af sagen. Appeludvalget afgjorde sagen i december 2016, og alle de oprindelige krav om yderligere testning for hormonforstyrrende og særlige miljøproblematiske (PBT-) egenskaber er opretholdt.

Miljøstyrelsen kommenterer både på udkast til afgørelser, som er udarbejdet af ECHA, vedrørende dossiervurdering (kontrol af registreringsoplysninger samt industriens testforslag) og udkast til afgørelser, som er udarbejdet af andre lande i forbindelse med stofvurderinger. I 2016 har

Miljøstyrelsen haft hovedfokus på at forbedre beslutningsudkast for de principielt vigtigste sager vedrørende specielt bekymrende stofegenskaber (miljøfarlighed (PBT), kræft, skader på arveanlæg/DNA (mutagenicitet), skader på forplantning og udvikling samt hormonforstyrrende effekter), og hvor der er særligt stort potentiale for, at de påkrævede oplysninger kan lede til en bedre risikohåndtering og derved reduceret påvirkning af mennesker og miljø. Langt de fleste danske forslag til ændring af beslutningsudkastene er således givet vedrørende sådanne sager. Der er i alt indsendt danske forslag til ændringer af beslutningsudkast for 111 stoffer i 2016. Af disse har ca. 85 pct. medført en ændring af afgørelserne.

Hovedindsats: *Danmark tager aktivt del i det europæiske kontrolsamarbejde.*

Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion har i 2016 været aktiv i det europæiske tilsynsnetværk, Forum, om håndhævelse af REACH, CLP (klassificering og mærkning) og PIC (forudgående informationsudveksling inden eksport af særligt farlige stoffer) ved at deltage i netværksmøderne, have formandsskabet i arbejdsgruppen om informationsudveksling og ledet en workshop i ECHA om informationsudveksling om REACH-overtrædelser via EU's informationsudvekslingsdatabase ICSMS. Herudover har Kemikalieinspektionen deltaget i to Forum tilsynsprojekter. Det ene var et pilottilsynsprojekt om kontrol med anvendelsen af 16 godkendelsespligtige stoffer. 27 virksomheder, som tidligere havde oplyst, at de importerede stofferne, blev kontrolleret. Det viste sig, at ingen af virksomhederne importerede eller anvendte stofferne mere. Det andet var et tilsynsprojekt, som alle EU/EØS landene deltager i, og som omhandlede kontrol med REACH-restriktioner. I Danmark er indholdet af tungmetaller i smykker blevet kontrolleret og resultatet af projektet foreligger i 2017. I 2016 startede en ny europæisk tilsynsnetværksgruppe op om håndhævelse af biocidforordningen (BEG). I starten kører netværket i EU-Kommissionens regi, men i løbet af 2017 vil netværket blive tilknyttet Forum i ECHA-regi. Danmark deltog i alle årets 3 møder. I det uformelle europæiske kemikalietsynsnetværk, CLEEN, har Kemikalieinspektionen deltaget i årets netværksmøde, hvor hovedtemaet var biocider. Kemikalieinspektionen prioriterer desuden at deltage aktivt i EU's administration- og kontrolgruppers møder på kosmetikområdet, PEMSAC, og på elektronikområdet i ROHS-netværksgruppen. Fokus på PEMSAC-mødet var anvendelsen af CMR stoffet PHMB i kosmetik. I RoHS-netværket var fokus på informationsudveksling om igangværende kontrolindsatser i landene.

I nordisk sammenhæng har Kemikalieinspektionen deltaget i årets kemikalietsynsnetværksmøde i Oslo. Kontrolområdet er også omfattet af den indgåede aftale om dansk-svensk kemi-samarbejde, hvor samarbejdet i 2016 havde særlig fokus på tilsynssamarbejde på området elektronik og udveksling af inspektører.

Hovedindsats: *Danmark udvikler værktøjer til at opnå ny viden om farlige kemikalier, herunder med henblik på at virksomheder kan substituere farlige kemikalier i produktionen.*

I 2016 blev der igangsat et projekt med henblik på at opdatere den danske vejledende liste til selvklassificering af farlige stoffer. Listen hjælper virksomheder med at opfylde deres pligt til at selvklassificere de kemikalier, som de importerer eller producerer, og er baseret på forudsigelser af kemikaliers farlige egenskaber fra computermodeller (de såkaldte QSARs). Den nye liste forventes offentliggjort i 2017.

I november 2015 blev den nye danske QSAR-database offentliggjort på internettet. Dette blev fulgt op med forskellige formidlingsaktiviteter i 2016. Siden offentliggørelsen er databasen blevet til et af de mest anvendte QSAR-værktøjer på verdensplan med ca. 3.000 brugere og 32.000 søgninger på QSAR forudsigelser for kemiske stoffer i løbet af det første år.

Hovedindsats: Danmark og EU øger tempoet med at godkende biocider og arbejder sammen med virksomhederne for bæredygtig brug af biocider.

Påvirkning og deltagelse i EU-arbejdet

Der har også i 2016 været særlig fokus på gennemførelsen af biocidforordningen. Både arbejdet med at risikovurdere aktivstoffer på EU-niveau og biocidprodukter i Danmark er steget i omfang og tempo, og der er også arbejdet videre med at fastlægge administrative og tekniske vejledninger for en række detaljerede bestemmelser i forordningen med betydning for beskyttelsesniveauet og for at sikre en ensartet godkendelsespraksis mellem EU-landene.

Miljøstyrelsen har i 2016 deltaget aktivt i EU-forvaltningskomitéer med at vurdere aktivstoffer, som godkendes til hele EU, samt i arbejdet med udredning af fortolkningsspørgsmål i forbindelse med produktansøgninger, som primært behandles på nationalt niveau. Der er i 2016 truffet 61 beslutninger (54 optag og 7 ikke-optag) om aktivstoffer i EU med dansk deltagelse. Deltagelsen i EU-forvaltningskomitéerne har blandt andet betydet, at Danmark har haft væsentlig indflydelse på beskyttelse af miljø og sundhed. Desuden sikrer deltagelsen, at Miljøstyrelsen kan informere og vejlede danske virksomheder klart om de komplekse krav i biocidforordningen. Derudover har Miljøstyrelsen gennem deltagelsen opnået værdifuld erfaring for flere nye godkendelsesområder (bundmaling, veterinærhygiejne), der gør, at arbejdet med nationale produktansøgninger kan løses kompetent og effektivt. Samtidig har den danske deltagelse bidraget til, at danske interesser og miljø- samt sundhedshensyn tilgodeses, bl.a. ved at bidrage til vurderingsvejledninger for biocidanvendelser i dambrug, byggematerialer og på lystbåde, samt at hjælpe med udarbejdelse af beregningsværktøjer, der letter arbejdsbyrden for myndigheder og virksomheder i forbindelse med vurdering af produkter.

Information om biocider og biocidreglerne

Miljøstyrelsen har i 2016 videreført et informationsprogram rettet mod små og mellemstore danske virksomheder (SMV'er), som blev indledt i 2015, og som har til formål at klæde danske virksomheder på til de nye skrappe regler. Der er gennemført en række informationsaktiviteter i 2016, der bl.a. omfatter en opdatering af hjemmesiden Biocidinfo.dk med brancheindgange dækkende desinfektionsmidler, konserveringsmidler, fødevarer- og foderstofproduktion, træbeskyttelse og bundmaling samt skadedyrsbekæmpelse. Der er udviklet en informationsfilm samt en række faktaark, der kort og præcist informerer om aktuelle problemstillinger i forhold til forordningens krav.

Miljøstyrelsens biocidpanel, bestående af en bred kreds af forskellige interessenter, har afholdt to møder i 2016 hvor panelet bl.a. har diskuteret kontrol og håndhævelse af biocidreglerne, SMV-informationsindsatsen, tilskudsordning rettet mod SMV'er, og biocidinteressenternes erfaringer og ønsker til Miljøstyrelsens fremtidige arbejde på biocidområdet er indhentet.

Tilskudsordning

Miljøstyrelsen har i september 2016 lanceret en midlertidig tilskudsordning på to mio. kroner for at gøre det nemmere for SMV'er at komme ind på markedet og få godkendt produkter, der er mindre belastende for miljø og sundhed. Et af formålene med støtteordningen er, at få udvidet EU-listen over mindre belastende biocidaktivstoffer. Under ordningen får tre virksomheder støtte på godt 1,5 mio. kr. i alt til at komme i gang med miljøvenlige løsninger til f.eks. konservering af maling og insektbekæmpelse. De igangsatte projekter løber over en periode på ½ til 2 år.

Hovedindsats: Dansk viden skal bruges til indflydelse på EU-regulering i forhold til udvikling af kriterier og fastsættelse af grænseværdier. Samarbejde mellem forskere og myndigheder og ny viden.

Miljøstyrelsen har fortsat deltaget meget aktivt i EU-arbejdet om fastsættelse af kriterier for identifikation af hormonforstyrrende stoffer. Danmark har i 2016 sammen med andre medlemslande lagt massivt pres på Kommissionen, bl.a. ved flere Rådsmøder, for at få fremlagt videnskabelige kriterier for hormonforstyrrende stoffer, som alene er baseret på fareidentifikation (uden inddragelse af stoffets styrke/potens), samt egnede til horisontal implementering i relevante EU-lovgivninger. Kommissionen fremlagde sit forslag til kriterier under Biocid- og Pesticidlovgivningerne den 15. juni, og selvom styrke/potens ikke indgår i forslagene, så er forslagene efter dansk opfattelse helt utilstrækkelige for beskyttelse af sundhed og miljø, ligesom det vurderes, at Kommissionen overskrider sit mandat ved at ændre selve rammerne for godkendelse af pesticider. Miljøstyrelsen har derfor både alene og sammen med bl.a. flere lande i REACH UP-samarbejdet arbejdet ihærdigt på at kommentere og fremlægge ændringsforslag, dels så krav til bevis for skadelige effekter bliver ens på tværs af lovgivninger, og dels at der er logik og konsistens i lovgivningen. Dette arbejde fortsætter i 2017.

I 2016 har Center for Hormonforstyrrende Stoffer (CeHoS) fortsat det arbejde, der blev igangsat i 2014 med henholdsvis videndelingsaktiviteter og videnopbygningsaktiviteter i form af projekter. Centrets årlige offentlige informationsmøde blev afholdt den 7. december 2016 med over 130 deltagere. Centret har også medvirket ved forskellige pressekontakter og rådgivning af Miljø- og Fødevareministeriet i forbindelse med arbejdet i EU i forhold til hormonforstyrrende stoffer. Centret har i 2016 fokuseret på gennemførelse af de igangværende projekter vedrørende hormonforstyrrende effekter af perfluorede stoffer, udsættelse af fostre for hormonforstyrrende stoffer og efterfølgende effekter i teenagepiger, samt undersøgelser af effekter af hormonforstyrrende stoffer i muslinger og ørreder. Disse projekter fortsætter også i 2017. Et nyt projekt om brug af forskellige testmetoder og fortolkning af data for hormonforstyrrende effekter er gennemført og afsluttet, mens et andet projekt om undersøgelse af UV-filtre i danske mænds sædvæske, serum og urin er igangsat og afsluttes i 2017. I 2017 vil der blive afholdt en international workshop om muligheder for at lave kvantitative risikovurderinger af udsættelsen for hormonforstyrrende stoffer. Workshoppen vil bygge på erfaringer og tidligere projekter under centeret. Endelig er centret i gang med forberedelsen af en international videnskabelig konference om hormonforstyrrende stoffer (COW2017) den 2.-5. maj 2017 på Rigshospitalet.

Danmark har frem til juni 2015 haft en national ekspert i EU-Kommissionen, som arbejdede med hormonforstyrrende stoffer under DG Miljø. En ny national ekspert er blevet udstationeret den 1. september 2016.

Hovedindsats: Kortlægning af stofferne på LOUS skal danne grundlag for indspil til fremtidige tiltag.

Den særlige indsats om kortlægning og strategi for stofferne på LOUS (Listen Over Uønskede Stoffer) blev afsluttet med udgangen af 2015. Implementeringen af de strategier, der endnu ikke var afsluttet, blev fortsat i 2016 med bl.a. indspil af LOUS-stoffer til stofvurdering, udarbejdelse og opdatering af RMOA'er (analyser af mulige risikohåndteringstiltag på europæisk plan) og indspil til danske klassificeringsforslag, f.eks. forslag om at klassificere ftalaten DINP for skader på forplantningsevnen. LOUS-indsatsen identificerede desuden nogle særligt udfordrende stofgrupper, hvor indsatsen er yderligere fortsat. Det drejer sig særligt om fluorede stoffer, f.eks. dossier for begrænsning af fluorede stoffer i imprægneringsspray, og flammehæmmere, men også udvalgte allergifremkaldende stoffer.

Indsatsen blev afsluttet med en stor international konference afholdt af Miljøstyrelsen den 28. april 2016. På konferencen blev de overordnede resultater præsenteret, og der var fokus på særligt udvalgte stoffer og stofgrupper herunder navnlig fluorede stoffer, bromerede flammehæmmere,

allergifremkaldende parfumestoffer og bisphenol A. Der deltog ca. 80 repræsentanter fra industrien og grønne organisationer, danske styrelser, myndigheder fra de øvrige nordiske lande, ECHA og andre EU-lande med særlige interesser for nogle af de udvalgte stoffer. I forbindelse med konferencen blev pjecen ”Styr på den uønskede kemi. Resultater af LOUS projektet” udarbejdet og distribueret til relevante parter. Pjecen er særskilt oversendt til Miljø- og fødevarerudvalget den 8. april 2016 og kan stadig rekvireres.

Hovedindsats: *Dansk viden om nanoteknologi skal bidrage til udviklingen af en fælles EU-løsning.*

På nano-området har Miljøstyrelsen efter afslutningen af den 4-årige indsats ”Bedre styr på nano” 2012-15 fortsat indsatsen som vært for det danske ”nano-netværk” og afholdt 2 møder for danske myndigheder, forskere, brancheorganisationer og NGO’er. Virksomheder med forbrugerprodukter, der indeholder nanomaterialer, der kan frigives, indberettede med frist i august 2016 for anden gang til nanoproduktregisteret, og der har været stillet helpdesk og opdateret vejledning til rådighed som støtte for indberetningerne. Både antallet af indberetninger og fordelingen på brancher var i store træk uændrede sammenlignet med indberetningerne for 2015. Begge år har færre end 10 virksomheder indberettet tilsammen lidt over 100 produkter.

I EU har undergruppen CASG-nano fortsat haft til opgave at foreslå ændringer af bilagene til REACH, så der stilles informationskrav, der gør det muligt at vurdere stoffer på nanoform og tage højde for de særlige egenskaber, de kan have. Det europæiske kemikalieagentur ECHA har opdateret vejledningen om informationskrav i forbindelse med registrering af stoffer, så den også omfatter stoffer på nanoform. Overvejelserne om etablering af et fælles europæisk nanoregister blev afsluttet, da Kommissionen med udgangen af 2016 indgik en kontrakt med ECHA om oprettelsen af et ”Nano-observatory”, der til forskel fra et egentligt register ikke selv skal modtage indberetninger direkte fra virksomhederne, men samle den allerede tilgængelige viden om nanomaterialer i medlemslandene og gøre den tilgængelig på en overskuelig måde.

Hovedindsats: *Danmark fokuserer globalt på udfasning af problematiske stoffer, hormonforstyrrende stoffer og på problematiske stoffer i varer.*

På det globale område var der i 2016 særligt fokus på arbejdet under Montreal Protokollen om stoffer, der nedbryder ozonlaget. Det lykkedes i efteråret at opnå enighed om at udvide protokollen til også at omfatte de såkaldte HFC-gasser, fluorerede gasser, som bidrager væsentligt til den globale opvarmning. Det har længe været en dansk prioritet at få global regulering af disse stoffer, som Danmark længe har reguleret nationalt. Under SAICM (den globale kemikaliestrategi, Strategic Approach to International Chemicals Management) fortsatte arbejdet særligt omkring de hormonforstyrrende stoffer, hvor Miljøstyrelsen har en repræsentant siddende i UNEP’s vejledende gruppe om hormonforstyrrende stoffer. Der har været fokus på udarbejdelse af informationsmateriale, som endnu ikke er afsluttet.

I forhold til Minamata-konventionen om kviksølv har Danmark arbejdet på at få EU’s regulering på plads, således at EU kan blive parat til at ratificere konventionen i første halvdel af 2017 og dermed tilvirke, at konventionen træder i kraft. Sideløbende er den danske tiltrædelse til konventionen forberedt.

I forhold til implementering af FN’s 17 bæredygtigheds mål har Miljøstyrelsen været med til at sikre en resolution på FN’s miljøgeneralforsamling, UNEA, som tilsiger, at FN’s miljøprogram UNEP aktivt skal støtte implementeringen af de kemikalie- og affaldsrelaterede bæredygtigheds mål. Miljøstyrelsen

har desuden bidraget til den nationale handlingsplan i form af en "baseline" for handlingsplanen på kemikalieområdet.

Miljøstyrelsen har sammen med Udenrigsministeriet organiseret 2016 mødet af de årlige fælles nordiske samt bilaterale konsultationer med UNEP, afholdt i FN Byen i København den 23.-24. november 2016. Miljøstyrelsen understregede her overfor UNEP vigtigheden af UNEP's fortsatte prioritering af arbejdet for sikker kemikaliehåndtering, og styrkelse af integration af kemikalieområdet i UNEP's arbejde for ressourceeffektivitet og cirkulær økonomi, også i relation til de kemikalierelaterede bæredygtighedsmål, hvilket UNEP tilkendegav at ville følge op på.

Beskyttelse af det arktiske område

Danmark har via Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP) fortsat samarbejdet om at overvåge problematiske stoffer i Arktis og identificere nye POP stoffer (persistente organiske miljøgifte) i området. Det består af monitoring og screening af stofferne i udvalgte arktiske dyr for at undersøge, om stofferne ophobes i Grønland. Viden om stoffernes tilstedeværelse i Grønland og Arktis bidrager til relevante tiltag vedrørende regulering og udfasning under de globale aftaler. Under Arktisk Råd har Danmark bl.a. bidraget til færdiggørelsen af en rapport om nye farlige stoffer, som findes i arktisk (Emerging contaminants report). Den fremlægges i forbindelse med det arktiske ministermøde i foråret 2017.

2. Giftfri produkter

Hovedindsats: Miljøstyrelsen undersøger i højere grad om kemikalier i konkrete forbrugerprodukter udgør en risiko eller hindrer genanvendelse.

I 2016 har Miljøstyrelsen afsluttet og publiceret ni undersøgelser af kemikalier i forbrugerprodukter. Heraf tre undersøgelser om kortlægning og risikovurdering af produkter indenfor børneområdet, der indgår som en del af Børnekemipakken:

1. Allergifremkaldende stoffer i legetøj og kosmetik. Undersøgelsen viste, at det generelt er muligt at finde kosmetiske produkter til børn i de danske butikker uden potentielt allergifremkaldende stoffer. Parfumestoffer viste sig at være den gruppe af stoffer, som er det største problem hvad angår allergi.
2. Kemiske stoffer i gulvtæpper. Alle undersøgte tæpper afgassede kemiske stoffer. Koncentrationen af de afgassede stoffer udgør dog ikke en risiko, men det kan ikke udelukkes, at de kan give anledning til dårlig lugt og være årsag til en forringet luftkvalitet i indeklimaet på børneværelset. Der blev påvist meget lavt indhold af fluorstoffer (PFAS) i fem tæpper, men ikke i koncentrationer, der udgør en sundhedsmæssig risiko for børn.
3. Toluen og andre neurotoksiske stoffer i børneværelset. Der blev udført målinger af neurotoksiske stoffer i 19 børneværelser. Toluen var det hyppigst fundne stof og blev målt i alle 19 børneværelser. Der var enkelte børneværelser med høje koncentrationer, og for disse børneværelser blev renovering, som foregik, lim og maling til bygning af flymodeller samt tilstedeværelse af mange plast- og gummifigurer, påpeget som de mulige stærke kilder. Et børneværelse havde meget forhøjede koncentrationer af flere kemikalier i indeluften og afdampningen af neurotoksiske stoffer var så høj, at det udgjorde en risiko. Det viste sig, at børneværelsets ydervæg grænsede op til et skur, hvor der blev opbevaret en plæneklipper samt motorbenzin og en række terpentinholdige produkter i plastdunke, som kunne forklare de høje koncentrationer.

Herudover er der gennemført og offentliggjort kortlægning af triclosan i kosmetik, undersøgelse af danskeres brug af solcreme, undersøgelse af kemikalier i importerede forbrugerprodukter, en kortlægning af 3D-printere og undersøgelse af migration af ftalater fra PVC. Resultaterne fra de offentliggjorte rapporter anvendes dels som bidrag til indspil til EU-arbejde og dels til at give forbrugerrettede råd i Danmark. F.eks. er undersøgelse af migration af ftalater fra PVC anvendt som baggrund til forslag til forbud mod fire problematiske ftalater i EU og til udkast til EU-vejledning om, hvordan ftalater i legetøj skal risikovurderes.

Miljøstyrelsen har i 2016 igangsat otte nye undersøgelser om kortlægning og risikovurdering af forbrugerprodukter indenfor bl.a. børneområdet til afslutning løbende i 2016 og 2017. Det drejer sig bl.a. om risikovurdering af stoffer afgivet fra 3D-print materialer, kortlægning af triclosan i kosmetik, økologisk kosmetik, adfærdsanalyse i forhold til reducere brug af fluorstoffer i outdoor tekstiler og børns samlede udsættelse for udvalgte hormonforstyrrende og neurotoksiske stoffer.

Hovedindsats: *Produkter til børn og unge kontrolleres effektivt og undersøges for, om de er problematiske for børnene.*

Kemikalieinspektionen har i 2016 gennemført fire tilsynskampanjer med særlig fokus på børn, unge og de ufødte børn under *Børnekemiindsats 2013-2016*. Tilsynsåret var primært målrettet elektronik og kosmetik til børn og unge – herunder særligt på produkter importeret fra tredjelande.

Kampanjerne fordelte sig på 1. Kosmetiske produkter til børn og unge, 2. Grænsekontrol af containere med elektronik og kosmetik importeret fra tredjelande, 3. Elektronik til børn og unge, og 4. Nitrosaminer og nitroserbare stoffer i balloner. Containerkontrollen blev gennemført i samarbejde med SKAT og Sikkerhedsstyrelsen.

Resultaterne af tilsynskampanjerne er tilgængelige på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Hovedindsats: *Videncenter for Allergi forlænges i perioden 2014-2017 for at samle og formidle viden, som kan danne grundlag for forebyggelse af allergi, herunder regulering.*

Antallet af indrapporteringer til Videncenter for Allergi har været stigende gennem årene, og i 2016 blev der indrapporteret mere end 6.000 tilfælde. Videncenteret har også i 2016 gennemført en række projekter med henblik på at generere ny viden. I 2016 blev denne viden publiceret i 41 videnskabelige artikler om allergi, risikofaktorer og forebyggelse og fire ph.d. afhandlinger.

De videnskabelige artikler handler blandt andet om konserveringsmidlet MI, som er årsag til en epidemi af kontaktallergi i Europa med mindst 1.000 nye tilfælde af allergi i Danmark forårsaget af kosmetiske produkter og maling. Videncenter for Allergi har i en lang række undersøgelser dokumenteret denne sammenhæng. Data indgik i EU-Kommissionens grundlag for forbud i 2016 mod MI i kosmetik beregnet til at blive på huden. Videncentrets seneste undersøgelse af MI-allergi foregik i et samarbejde med syv andre europæiske lande. Det blev dokumenteret, at produkter til personlig hygiejne er den hyppigste årsag til MI-allergi. Brugen af MI i kosmetik, der vaskes af huden, forventes drøftet i EU i 2017.

Hyppigheden af nikkelallergi er faldet i den danske befolkning efter reguleringen af nikkel i forbrugerprodukter i tæt kontakt med huden. Videncentrets undersøgelse fra 2016 viser, at der stadig er ti pct. af yngre kvinder, der udvikler nikkelallergi. Forskere ved Videncenter for Allergi har undersøgt dette yderligere og fundet, at især øreringe, men også andre smykker og spænder/knapper i tøj synes at være årsag til de mange tilfælde af allergi.

Forebyggelse af parfumeallergi diskuteres fortsat internationalt, og i 2016 gennemførte Videncenter for Allergi en undersøgelse af udviklingen i hyppigheden af parfumeallergi de sidste 30 år. Undersøgelsen viste en stigning i parfumeallergi over årene og også inden for de sidste ti år. Dette hænger sammen med, at der fortsat anvendes mange allergifremkaldende parfumestoffer i forbrugerprodukter.

En fjerdedel af de videnskabelige artikler er udarbejdet i et internationalt samarbejde med europæiske og amerikanske forskere. Videncenterets forskere er medlem af forskellige nationale og internationale komiteer f.eks. i EU, hvilket giver mulighed for direkte formidling af Videncenterets resultater og anden faglig viden. Videncenter for Allergi har i 2016 igen haft mange henvendelser fra journalister, som har resulteret i 228 artikler/indslag samt henvendelser fra firmaer, borgere og myndigheder.

Link til Videncenterets hjemmeside: <http://www.videncenterforallergi.dk/>

Hovedindsats: *Forbrugerne informeres på nye måder, så de kan træffe oplyste valg om produkter med kemikalier. Der er fokus på samarbejde til udvikling af miljørigtige produkter.*

Forbrugerinformation/samarbejder

Miljøstyrelsen har i 2016 gennemført kampagnen ”Parfumefri er bedre for din hud”. Kampagnen er evidensbaseret og forklarer helt unge piger, at mange af de produkter, de bruger dagligt, indeholder parfume, som kan betyde, at de udvikler allergi. Målet var ikke at få pigerne til at holde helt op med at bruge parfume, men at få dem til at udskifte enkelte parfumeholdige produkter med parfumefrie alternativer, som for eksempel en parfumefri deodorant, så de i mindre grad udsættes for parfumestoffer. Evalueringen af kampagnen viser, at 60 pct. af pigerne har lagt mærke til information om parfume og/eller har fokus på, om der er parfume i personlige plejeprodukter, og 48 pct. af pigerne har set kampagnen. Det er primært gennem YouTube, at pigerne har set kampagnen, og kampagnens tre budskaber har generelt været tydelige. Budskabet om at bruge en parfumefri deodorant har været ekstra tydeligt for pigerne. Samtidig vurderes kampagnen generelt godt - både med hensyn til ”likes”, relevans og anvendelighed, mens det dog er mindre sandsynligt, at pigerne vil tale med andre om kampagnen. Kampagnens hjemmeside: www.mst.dk/parfumefri.

Der er udarbejdet en sammenlignende analyse af tre forbrugerrettede kampagner om kemi i hverdagen. Formålet er at give overblik over kampagnerne succes på centrale parametre – hver for sig og på tværs. Der er uddraget en række lærersætninger, der skal bidrage til fremadrettet at sikre effektfulde kampagner i Miljøstyrelsen.

Miljøstyrelsen har i samarbejde med Forbrugerrådet Tænk Kemi videreudviklet appen Tjek Kemien, som gør det lettere at få viden om problematiske stoffer i de varer, man køber <http://tjekkemien.dk/>.

Der er igangsat en kortlægning af mulighederne for at udvikle kemiinformationen i relation til børn. Det kan være gennem nye strategier, metoder og kanaler.

Undervisningsmateriale

Miljøstyrelsen har sammen med Fødevarestyrelsen udviklet undervisningsmaterialet ”Kemi fordi?” til folkeskoleelever i udskolingen. Materialet har et bredt fokus på kemikalier både i fødevarer og forbrugerprodukter og formidles gennem refleksion og øvelser. Undervisningsmaterialet lanceres i 2017.

I nordisk regi har Miljøstyrelsen bidraget til at videreudvikle en hjemmeside til brug for undervisning om færemærkerne i folkeskolens mindste klasser ("Hannas hus", www.hannashus.dk). Der er arbejdet både med tekster og funktionalitet.

Facebooksiden hverdagskemi

Ved udgangen af 2016 var der over 26.000 følgere på Miljøstyrelsens Facebook side "Hverdagskemi". Der er kommet 6.500 nye personer til siden starten af 2016. Brugere på Hverdagskemi er generelt flittige til at "like", kommentere, dele og klikke på opslag, hvilket gør, at der er en høj gennemsnitlig 'engagement rate'. En række af informationskampagnerne – både til virksomheder og til forbrugere – har over året brugt hverdagskemi som platform, eksempelvis "REACH2018", tatoverings- og parfumekampagnen samt "Maybebaby". Der arbejdes sammen med eksempelvis Fødevarestyrelsen og Kræftens Bekæmpelse om historier på relevante områder. Hverdagskemi trækker årligt et betydeligt antal brugere ind på Miljøstyrelsens hjemmeside, hvor der er adgang til supplerende og udbygget information om kemi.

Flere miljømærkede produkter og tjenester

Med sigte på at reducere virksomheders og forbrugeres direkte og indirekte forbrug af kemikalier fortsatte Miljøstyrelsen i 2016 med en ordning om at udbyde konsulentmidler til virksomheders miljømærkning af produkter og tjenesteydelser. Fra 2015 og ind i 2016 er der indtil nu opnået licenser til 13 nye svanemærkede butikker og fire virksomheder indenfor kantinedrift, rengøring og tekstiler. Det vurderes, at yderligere ti virksomheder som følge af projekterne vil søge om at få miljømærket deres tekstiler, kantinedrift, vaskerier og rengøringsydelse. Meningen med projekterne er, at virksomhederne får midler til at afdække, om de kan honorere miljømærkekravene indenfor et specifikt område. Omsætningen af miljømærkede produkter og tjenesteydelser i Danmark forventes i 2016 at nå over 8,5 mia. kr., ekskl. moms, svarende til en fordobling siden 2010.

Hovedindsats: *Særlig fokus på information om regler til små og mellemstore virksomheder. Dialog og samarbejde med bl.a. netværk og brancher for at give målrettet og lettilgængelig information.*

Miljøstyrelsen har i samarbejde med tatovørbranchen øget indsatsen overfor sundhedsskadelige tatoveringsfarver. Indsatsen omfatter en stor involverende analyse med fokus på, hvor der kan skabes adfærdsændringer hos tatovørerne. Det har været centralt at sikre branchens involvering. Som et led i dette har Miljøstyrelsen derfor f.eks. deltaget på Prison Ink Convention i Horsens Statsfængsel, hvor det var muligt for alle at gå i direkte dialog med Miljøstyrelsen. Der er udarbejdet en national strategi for sikre tatoveringsfarver, og to af initiativerne er igangsat: Informationskampagne til tatovører om sikre tatoveringsfarver (<http://www.tjekfarverne.dk>) og der er etableret et dialogforum mellem tatovører og myndigheder.

Miljøstyrelsen har i 2016 gennemført en omfattende revision af den tilgængelige virksomhedsinformation på Miljøstyrelsens hjemmeside. Der er nu én fælles indgang til REACH og CLP. Al tekst er revideret og opdateret, og grafik og struktur er tilpasset til ECHA's hjemmesider for at sikre genkendelighed og ensartethed i forhold til disse sider, som kan anses for de vigtigste informationskanaler for danske virksomheder og virksomhedsrådgivere.

Herudover er der gennemført en opfølgning og udvidelse af sidste års informationskampagne for små og mellemstore virksomheder om registreringspligten under REACH. Kampagnen "REACH2018" har via nye informationskanaler søgt at nå endnu bredere ud end den tidligere kampagne for at sikre, at alle danske virksomheder, der har registreringspligt under REACH, har fået tilstrækkelige oplysninger og er advaret om, at det sandsynligvis vil være nødvendigt for dem at gå i gang med det praktiske

arbejde allerede nu, selv om den endelige registreringsfrist for stoffer, der importeres eller produceres i mængder over et ton, først er i 2018.

Der er gennemført effektmålinger af informationskampagnerne til virksomheder om reglerne for kosmetik, elektronik og REACH. Målingerne viser et øget kendskab til reglerne.

Hovedindsats: *Der etableres et nyt Kemikalieforum til facilitering af dialog mellem interessenter, sikre kommunikation og pege på løsninger.*

Kemikalieforum har i 2016 afholdt to møder under DI's 2. år med formandskabet ved miljøpolitisk chef Karin Klitgaard. Første møde omhandlede cirkulær økonomi og initiativer igangsat af Plastic Change (Plastic Change er en international organisation med base i Danmark, som arbejder med dokumentation, formidling og løsninger, der skal sætte fokus på plastikforurening over for befolkningen, industrien og politikere). Det andet møde omhandlede disruption, substitutionspartnerskabet "Kemi i kredsløb" og status for den ny fælles kemiindsats 2018-21. Pr. 1. januar 2017 overgik formandsskabet til Forbrugerrådet Tænk Kemi. Dagsordener for møderne kan ses på www.kemikalieindsatsen.dk under "bag om Kemikalieindsatsen".

Der har været nedsat en arbejdsgruppe vedrørende fælles indsats om kriterier for hormonforstyrrende stoffer, som har afholdt to møder, herunder med en teknisk gennemgang af regelkomplekset omkring kriterier for hormonforstyrrende stoffer. Arbejdsgruppen besluttede, at der ikke kunne opnås enighed om en fælles indsats på området.

Hovedindsats: *Øget fokus på samarbejde om kontrol mellem myndigheder, f.eks. SKAT og Sikkerhedsstyrelsen.*

Miljøstyrelsens kemikalieinspektion deltager i det danske Markedsovervågningsudvalg og udvalgets arbejdsgruppe, Produktsikkerhedsnetværket. I regi af Markedsovervågningsudvalget er et tværministerielt projekt om "Myndighedskommunikation om sikker E-handel" etableret i 2016.

I 2016 er samarbejdet fortsat med Sikkerhedsstyrelsen og SKAT om kontrollen med produkter til børn og unge, jf. ovenfor om arbejdet med initiativer for sikre produkter til børn. Kemikalieinspektionen har desuden samarbejdet med Arbejdstilsynet om tilsynet med REACH og CLP. På biocidområdet samarbejder Kemikalieinspektionen med kommunerne om kontrol med brugen af biocidholdige produkter til rottebekæmpelse og med DTU-VET om forebyggelse af forgiftede rovfugle.

3. Ressourcer i kredsløb

Hovedindsats: *Der skal i højere grad ske en prioriteret indsats på tværs af kemikalieområdet og andre områder, f.eks. ressource- og affaldsområdet.*

Problematisk kemikalier var i 2016 et fokusområde under det Miljøteknologiske Udviklings- og Demonstrationsprogram (MUDP). Der blev givet tilsagn om tilskud på 4,5 mio. kr. til konkrete udviklingsprojekter i danske virksomheder, som kan føre til reduktion af problematiske kemikalier i produkter og produktion. F.eks. projekter, der kan mindske udledning af skadelige klimagasser, medføre mindre brug af fungicider i maling og udvikle mere miljøvenlige levende lys med mindre emission af partikler.

Partnerskab for Offentlige Grønne Indkøb (POGI), som opstiller fælles forpligtende indkøbsmål for medlemmerne, har i 2016 lanceret et revideret mål for bl.a. rengøring, der fokuserer på at minimere

brugen af skadelige kemikalier. Det sker primært ved, at partnerskabets medlemmer forpligter sig til at indkøbe rengøringsmidler, som opfylder minimumkriterierne i Svanen, Blomsten eller tilsvarende. I forhold til det gamle mål, som omfattede universal- og sanitetsrengøringsmidler, tekstilvaskemidler, opvaskemidler og aftøringspapir, er nu også håndhygiejneprodukter, desinficerende rengøringsmidler og rengøringsremedier omfattet af indkøbsmålet. Endvidere har partnerskabets medlemmer lovet hinanden, at de ved indkøb af rengøringservice bestræber sig på at efterspørge nye metoder til miljø- og arbejdsmiljømæssig optimal rengøring – f.eks. i form af kemikaliefri rengøring.

EU-Kommissionen fremlagde december 2015 en pakke om cirkulær økonomi. I handlingsplanen understreges den tætte forbindelse mellem øget brug af sekundære råvarer og kemikalireguleringen. Rådet vedtog i juni 2016 rådskonklusioner for handlingsplanen om cirkulær økonomi, hvor betydningen af kemikaliepolitikken i forhold til cirkulær økonomi blev fremhævet. Det er et område, som Danmark havde lagt stor vægt på i udarbejdelsen af konklusionerne. Kommissionen vil i 2017 igangsætte en analyse med konkrete forslag til at håndtere samspillet mellem reguleringen af kemikalier, produkter og affald. Miljøstyrelsen vil også i 2017 følge arbejdet tæt og prioritere arbejdet for at sikre et fortsat højt beskyttelsesniveau i forbindelse med anvendelse af såvel primære som sekundære råvarer.

Hovedindsats: *Etablering af en ny facilitet til at fremme viden om substitution af problematiske kemikalier med mindre farlige kemikalier eller helt andre løsninger.*

I løbet af 2016 er substitutionspartnerskabet ”Kemi i kredsløb” konsolideret, og der er sket en løbende udvikling af værktøjerne på ressourceplatformen (<http://www.kemiikredsløb.com/>). Der er således udviklet en række konkrete værktøjer til virksomheder med henblik på substitution af problematiske stoffer, som er til rådighed på partnerskabets hjemmeside. Disse omfatter værktøjer til miljø- og sundhedsmæssige vurderinger, tekniske vurdering og økonomiske vurderinger. Ligeledes er der udviklet et beslutningstræ, som kan hjælpe virksomheder i gang med deres substitutionsarbejde.

I 2016 har der været fokus på at igangsætte samarbejder med virksomheder med henblik på at udvikle konkrete virksomhedsprojekter. Der er igangsat et projekt om substitution i maling af tørremidler baseret på det giftige tungmetal kobolt. Ligeledes er der netop igangsat et projekt om substitution af organiske opløsningsmidler i trykfarver. To konkrete projektansøgninger blev i 2016 afvist af Miljøstyrelsen, fordi de blev anset for at være uden for partnerskabets rammer. Herudover er der i slutningen af 2016 indsendt yderligere tre ansøgninger om nye virksomhedsprojekter til vurdering af partnerskabets Advisory Board, og det forventes af nogle af disse vil blive bevilliget i begyndelsen af 2017.